

Hemşirelik Öğrencilerinde Sigara Kullanımı, Nikotin Bağımlılık Düzeyi ve İlişkili Etmenler

Cigarette Smoking, Nicotine Dependency Level and Associated Factors Among Nursing Students

Cantürk Çapık¹, Dilek Cingil²

¹Kafkas Üniversitesi, Kars Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Kars, ²Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Karaman

ABSTRACT

AIM: We aimed to determine the rate of cigarette smoking, level of nicotine addiction and the associated factors among nursing students.

METHODS: This descriptive study was conducted on students of the Atatürk University Nursing High School. All students were planned to be included, however, 311 of 357 nursing students participated willingly. Demographic Information Form and Fagerstrom Nicotine Dependence Test were used to collect the data.

RESULTS: Smokers constituted 12.9% of all the participants. Sophomores had the highest proportion of smokers with a ratio of 15.4%. Nicotine addiction level scores were classified as low in 62.5% of the smokers. Friendship with a smoker was selected as a reason for starting smoking in 46.5% of the smoker participants and 34.8% of them reported that they continue smoking to overcome the stress originating from school and classes. Age, income and residence didn't influence smoking status. The rate of smoking was lower among students with a maternal parent who received less education, however higher among the students with a paternal parent who received higher education. The nicotine dependency level was not affected by the class, income, suffer from a health problem and the thought that smoking was harmful. The nicotine dependency level increased with the age of the participants.

CONCLUSION: Cigarette smoking usually starts before pre-university period. Parental education level effects smoking and nicotine addiction status and the nicotine dependency increases by age in smokers.

Key words: demography; nicotine; smoking; substance abuse; students; tobacco

ÖZET

AMAÇ: Bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinde sigara kullanım oranlarını belirlemek, nikotin bağımlılık düzeylerini saptamak ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

YÖNTEM: Tanımlayıcı tipte olan çalışmanın verileri Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinden toplandı. Bütün öğrencilerin çalışmaya alınması planladı fakat 357 öğrencinin 311'i gönüllü olarak katılmayı kabul etti. Verilerin toplanması için Demografik Bilgi Formu ve Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi kullanıldı.

BULGULAR: Çalışmaya katılan öğrencilerin %12,9'unun sigara kullandığı belirlendi. En fazla oranda ikinci sınıf öğrencileri sigara kullanmaktaydı. Sigara içenlerin %62,5'i hafif düzeyde sigara bağımlıydı. Sigara içen öğrencilerin %46,5'i sigaraya arkadaş etkileşimi ile başladıklarını, %34,8'i okul ve ders stresi nedeniyle kullanmaya devam ettiklerini belirttiler. Yaş, gelir durumu ve kalınan yer sigara kullanma durumunu etkilememekteydi. Anne eğitimi ilköğretim ve altı olanlar daha az, baba eğitimi ilk öğretim ve altı olanlar daha fazla sigara kullanmaktaydılar. Sigara içen öğrenciler arasında; sınıf, gelir durumu, sağlık sorunu yaşama ve sigaranın zarar verdiğini düşünme nikotin bağımlılık düzeyini etkilememekteydi. Yaş ortalaması büyük olanlar daha şiddetli nikotin bağımlıydılar.

SONUÇ: Sigara kullanmaya çoğunlukla üniversite yıllarından önce başlanmaktadır. Ebeveyn eğitim durumu sigara kullanma için etkili bir faktördür ve yaş ilerledikçe bağımlılık artmaktadır.

Anahtar kelimeler: demografi; nikotin; sigara kullanımı; madde bağımlılığı; öğrenciler; tütün

Giriş

Sigara, yol açtığı sağlık sorunları nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunudur¹. Dünya Sağlık Örgütüne göre 15 yaş üstü yetişkinlerde sigara kullanma yaygınlığı dünya genelinde %26,0, Avrupa Bölgesi'nde %35,3'dür. Türkiye'de ise 2012 yılı Küresel Tütün Araştırması sonuçlarına göre, erkekler %41,4, kadınlar %15,2 oranında sigara kullanmaktadırlar^{2,3}.

Ülkeler sigaranın yol açtığı zararların farkındadır ve çeşitli önlemlerle sigara kullanımını azaltmaya çalışmaktadır, tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de çeşitli uluslararası protokollerle sigara kullanımının azaltılmasına yönelik girişimler sürdürülmektedir. Sigara ile

mücadelede uluslararası dayanışmanın ilk adımı olan, Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi, Mayıs 2003'de Dünya Sağlık Örgütü'nün 56. Asamblesinde kabul edilmiştir. Uluslararası yasa niteliğinde olan bu sözleşmeye içinde Türkiye'nin de bulunduğu 160'tan fazla ülke taraftır⁴. Çeşitli sözleşme ve protokollerin yanı sıra, ülkemizde birçok grupta sigara kullanma sıklığı, zararları, bağımlılık düzeyleri hakkında akademik çalışmalar da sürdürülmektedir. Hemşire grubunda yapılan çalışmalarda sigara içme yaygınlığının %49,8–58,8 arasında değiştiği görülmektedir^{5,6}. Üniversitelerin farklı bölümlerinde kayıtlı öğrencilerde yapılan çalışmalarda ise %14 ile %53 arasında sigara kullanıldığı rapor edilmiştir⁷⁻¹¹.

Üniversite öğrenimi yıllarında, sınıf ilerledikçe sigara kullanma oranları artmaktadır. Genç kişiler, sigarayı sosyal çevre edinmenin ve yalnızlıktan kurtulmanın bir aracı olarak algılayabilmektedir¹². Sigara kullanımını azaltmanın en kesin yolu; sigaraya başlamayı önlemek, sigaraya başlatan ve kullanımına devam etmeyi sağlayan faktörleri netleştirmektir. Hemşirelik öğrencilerinin bu anlamda özel bir önemleri vardır. Gelecek birkaç yıl içinde sağlık ekibi içinde etkin bir üye olarak yer alacakları, topluma rol modeli olmaları gerektiği ve toplumla sürekli etkileşimde bulunmaları gibi nedenlerle hemşirelik öğrencilerinde sigara kullanma sıklığı, sigaraya başlama dönemi, başlama sebepleri ve nikotin bağımlılık düzeyini etkileyen faktörlerin bilinmesi önemlidir.

Bu çalışmada, lisans eğitimlerini sürdürmekte olan bir grup hemşirelik bölümü öğrencisinin sigara kullanım özelliklerini ve nikotin bağımlılık düzeylerini belirlemek, sigara kullanımında ve nikotin bağımlılığında etkili olan faktörleri incelemek amaçlanmıştır.

Yöntem

Tanımlayıcı tipte olan araştırma, 2008 yılında, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencileri üzerinde yapıldı. Çalışmaya başlayabilmek için araştırmanın yürütüldüğü hemşirelik yüksekokulundan resmi izin alındı ve çalışma süresince Helsinki Deklerasyonu kriterlerine uyuldu. Veri toplama aşamasında ise öğrencilerden sözlü onam alınarak, anketler sadece katılmayı kabul eden öğrencilere uygulandı.

Evren ve Örneklem

Araştırmada, örnekleme yöntemine gidilmedi, öğrenim gören 357 öğrencinin tümüne ulaşılmaya çalışıldı. Çalışmaya katılmayı kabul eden 311 öğrenciden (%87,1) veri toplandı.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında anket yöntemi kullanıldı. Veriler, Tanıtıcı Bilgi Formu ve Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi ile sınıf ortamında toplandı. Tanıtıcı Bilgi Formu 13 sorudan oluşmaktaydı ve öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ve sigara kullanımına yönelik soruları içermekteydi. Sadece sigara kullanan öğrencilere uygulanan Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi ise, Karl O. Fagerstrom tarafından sigaraya olan fiziksel bağımlılığın düzeyini saptamak amacıyla geliştirilmiş olup altı sorudan oluşmaktadır. Sorular kapalı uçludur. Sigaraya bağımlılık düzeyi arttıkça testten alınan puan artmaktadır. Testten 5 puanın altında alanlar hafif, 5 veya 6 puan alanlar orta, 7 puan ve üstünde alanlar şiddetli nikotin bağımlısı olarak tanımlanmaktadır^{13,14}. Testin Türk dilinde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Uysal ve arkadaşları (2004) tarafından yapılmıştır ve güvenilirliği orta düzeyde ($\alpha=0.56$) bulunmuştur¹⁵.

Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkenleri; sigara kullanma durumu ve sigara bağımlılık düzeyidir. Bağımsız değişkenleri ise; kalınan yer, anne ve baba eğitim durumu, gelir durumu, yaş ortalaması, öğrenim gördüğü sınıf, sigaranın zarar verdiğini düşünme ve sigaraya bağlı sağlık sorunu yaşadığını düşünmedir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 11.5 paket programı ile sayı ve yüzdelikler, ortalama, t-testi ve X² testi kullanılarak değerlendirildi. İç tutarlılık Cronbach α kat sayısı ile hesaplandı. Önemlilik düzeyi olarak $p < 0,05$ anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Tablo 1'de öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri verilmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi, öğrencilerin yaş ortalamasının $20,95 \pm 2.0$ olduğu, %25,7'sinin 4. sınıfta öğrenim gördüğü, %64,6'sının aylık gelirinin giderine eşit olduğu, %63,3'ünün yurttan kaldığı, %58,2'sinin annesinin ilköğretim düzeyinde eğitim aldığı ve %47,9'unun babasının lise ve üzeri düzeyde eğitim aldığı belirlendi.

Tablo 2'de öğrencilerin sigara kullanma durumları ve sigara kullanımına yönelik çeşitli özellikleri sunulmuştur. Öğrencilerin %12,9'unun ($n=40$) sigara kullandığı, sigara kullanan öğrencilerin ise, %62,5'inin

hafif düzeyde sigara bağımlısı olduğu belirlendi. Sınıflar arasında en fazla sigara içen gurubu %15,4 ile 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktaydı. Öğrencilerin %70'inin sigara kullanmaya üniversiteden önce başladığı, %46,5'inin arkadaş etkisi ile kullanmaya başladığı, %34,8'inin okul/ders stresine iyi geldiğini düşündüğü için kullanmaya devam ettiği belirlendi. Sigara içen öğrencilerin %92,5'i sigaranın kendilerine zarar verdiğini düşünmekteydi ve öğrencilerin %30'u sigaradan dolayı sağlık problemi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %41,5'i sigarayı en çok açık havada içmekte olduğunu belirtti. Öğrenciler en çok sigara içtikleri zamanı %57,9 "canım sıkıldığı zamanlar" olarak belirtmişlerdir (Tablo 2). Öğrencilerin

Tablo 1. Sigara kullanımı, nikotin bağımlılığı ve ilişkili etmenlerin araştırıldığı çalışmada yer alan meslek yüksek okulu öğrencilerinin (n=311) sosyo-demografik özellikleri

	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	20,95	2,00
Öğrenim görülen sınıf	n	%
1. Sınıf	95	30,5
2. Sınıf	65	20,9
3. Sınıf	71	22,8
4. Sınıf	80	25,7
Toplam	311	100
Gelir durumu	n	%
Gelir giderden az	72	23,4
Gelir gidere eşit	199	64,6
Gelir giderden fazla	37	12,0
Toplam	308	100
Kalınan yer	n	%
Aile ile	45	14,5
Yurt	197	63,3
Evde arkadaşlarla	69	22,2
Toplam	311	100
Anne eğitim düzeyi	n	%
Okur-yazar değil	25	8,0
Okur-yazar	36	11,6
İlköğretim	181	58,2
Lise	46	14,8
Üniversite ve üzeri	23	7,4
Toplam	311	100
Baba eğitim düzeyi	n	%
Okur-yazar değil	3	1,0
Okur-yazar	16	5,1
İlköğretim	143	46,0
Lise	99	31,8
Üniversite ve üzeri	50	16,1
Toplam	311	100

Tablo 2. Sağlık meslek yüksek okulu öğrencilerinin sigara kullanımı ile ilgili bazı özellikleri

Sigara kullanma durumu	n	%
Hiç kullanmamış	264	84,9
Günlük içici	40	12,9
Bırakmış	7	2,2
Toplam	311	100
Sigara kullanan öğrencilerin bağımlılık düzeyleri	n	%
Hafif düzey	25	62,5
Orta düzey	9	22,5
Şiddetli düzey	6	15,0
Toplam	40	100
Sınıflara göre sigara kullanan öğrenciler	n	%
1. Sınıf	10	25,0
2. Sınıf	10	25,0
3. Sınıf	8	20,0
4. Sınıf	12	30,0
Toplam	40	100
Sigaraya başlama zamanı	n	%
Ortaokul ve öncesi	4	10,0
Lise	20	50,0
Lise-üniversite arası	4	10,0
Üniversite	12	30,0
Toplam	40	100
Sigaraya başlama nedenleri*	n	%
Arkadaş etkisi	20	46,5
Stres/sıkıntı	6	14,0
Özenti	4	9,3
Merak	3	7,0
Diğer (öylesine, bilinçli olarak, duygusal nedenler)	10	23,2
Toplam	43	100
Sigara içmeyi sürdürme nedenleri*	n	%
Okul/Ders stresine iyi geliyor	16	34,8
Zevk keyif verici	15	32,6
Bağımlılık alışkanlık	11	23,9
Diğer	4	8,7
Toplam	46	100
Sigaranın kendine zarar verdiğini düşünme	n	%
Evet	37	92,5
Hayır	3	7,5
Sigaranın sebep olduğu düşünülen sağlık sorunları	n	%
Problem yaşamayanlar	28	70,0
Solunum problemleri	7	17,5
Baş ağrısı, gastrit, cilt problemleri, kilo kaybı, saç dökülmesi	5	12,5
Toplam	40	100
En çok sigara içilen ortamlar*	n	%
Açık havada	17	41,5
Dinlenirken	11	26,8
Evde	10	24,4
Diğer	3	7,3
Toplam	41	100
En çok sigara içilen zamanlar*	n	%
Canım sıkırken	26	57,9
Ders aralarında	7	15,5
Boş zamanlarımda	5	11,1
Diğer	7	15,5
Toplam	45	100

*Birden fazla şık işaretlenmiştir

%55'i sigarayı bırakmayı denemişti ve %60'ı günde 10 adet veya daha az sigara kullanmaktaydı.

Sigara kullanımını etkileyen bazı faktörler Tablo 3'de sunulmuştur. Tablo 3'te görüldüğü gibi öğrencilerin kaldığı yer, aylık gelir durumu ve yaş ortalamasına göre sigara kullanma sıklığı değişmemektedir ($p>0,05$). Anne eğitimi ilkököl ve altında olan öğrencilerin sigara kullanma oranı daha azdı ($p<0,05$). Baba eğitimi ilkököl ve altında olan öğrencilerin sigara kullanma oranının ise daha fazlaydı ($p<0,05$).

Nikotin bağımlılık düzeyini belirlemek için kullanılan Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi'nin iç geçerlik katsayısı $\alpha=0,72$ olarak saptandı. Tablo 4'te sigara kullanan öğrencilerde nikotin bağımlılık düzeyini etkileyen faktörler sunulmuştur.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğrencilerin nikotin bağımlılık düzeyi; sınıf, anne ve baba eğitim düzeyi, aylık gelir durumu, sigaranın kendisine zarar verdiğini düşünme, sigaraya bağlı sağlık sorunu yaşama bakımından değişmemektedir ($p>0,05$). Orta-şiddetli düzeyde nikotin bağımlısı olan öğrencilerin yaş ortalamasının, hafif düzeyde bağımlı olanların yaş ortalamasından istatistiksel olarak daha yüksek olduğu belirlendi ($p<0,05$).

Tartışma

Hemşirelik öğrencileri; okul ve iş yaşamı boyunca değişik şekillerde toplumla iletişimde bulunmaları ve toplumda rol modeli olmaları nedeniyle sigarayla mücadelede önemli ve etkili bir gruptur. Bu anlamda bu tür özelliklere sahip bir grubun sigara kullanma durumu ve nikotin bağımlılık düzeyini etkileyen faktörleri bilmek önemlidir.

Çalışmamızda, öğrencilerin %12,9'u sigara kullandığını belirtmiştir. Aynı oran Çapık ve Özbıçakçı'nın (2007) hemşirelik öğrencilerini inceledikleri bir çalışmada %17,5, Gençtürk ve ark. (2009) çalışmasında %10,3 olarak belirlenmiştir^{13,16}. Yurt dışındaki çalışmalarda ise hemşirelik öğrencilerinde sigara içme yaygınlığı %6–43 arasında değişmektedir^{17–20}. Tanrıku ve ark. (2009) çeşitli bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencileri arasında sigara kullanma yaygınlığının %32,3, Kaya ve Çilli (2002) ise %27,5 olduğunu bildirmektedirler^{21,22}. Bu anlamda bizim çalışmamızda hemşirelik bölümü öğrencilerinin daha az sigara kullanmakta oldukları söylenebilir. Küresel Tütün Araştırması sonuçlarına göre Türkiye'de kadınlar daha az sigara kullanmaktadır³. Bu çalışmada öğrencilerin tümünün kız olması, hemşirelik eğitiminde

Tablo 3. Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinde sigara kullanımını etmenlerinin incelenmesi

	Kullanmıyor		Kullanıyor		Toplam		Önemlilik
	n	%	n	%	n	%	
Kalınan yer							
Aile yanında	39	14,4	6	15,0	45	14,5	$\chi^2 = 0,016$ $p= 0,992$
Yurt	172	63,5	25	62,5	197	63,3	
Ev	60	22,1	9	22,5	69	22,2	
Toplam	271	100	40	100	311	100	
Anne eğitim düzeyi							
İlköğretim ve altı	216	79,7	26	65,0	242	77,8	$\chi^2 = 4,366$ $p= 0,037$
Orta öğretim ve üzeri	55	20,3	14	35,0	69	22,2	
Toplam	271	100	40	100	311	100	
Baba eğitim düzeyi							
İlköğretim ve altı	135	49,8	27	67,5	162	52,1	$\chi^2 = 4,368$ $p= 0,037$
Orta öğretim ve üzeri	136	50,2	13	32,5	149	47,9	
Toplam	271	100	40	100	100	100	
Gelir Durumu							
Gelir giderden az	61	22,8	11	27,5	72	23,1	$\chi^2 = 0,436$ $p= 0,509$
Gelir gidere eşit veya fazla	207	77,2	29	72,5	236	75,9	
Toplam	271	100	40	100	308	100	
Yaş	21,23±2,08		20,91±1,37		-	-	$t = -0,932$ $p= 0,352$

Veriler katılımcı sayısı, yüzdesi ya da ortalama \pm standart sapma değerleri ile sunulmuştur, koyu yazılan p değerlilik istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

sıklıkla sigara ve zararlarının vurgulanması hemşirelik öğrencilerinde az sigara kullanılmasının nedenleri olabilir.

Çalışmada sigara kullanan öğrencilerin %70'i sigaraya üniversiteden önce başlamışlardır. Sayan ve ark. (2009) hemşirelerin %43,7'sinin 18 yaş ve öncesinde sigaraya başladıklarını ve %49,8'inin hala sigara içtiğini belirlemişlerdir⁶. Bizim çalışmamızda da benzer şekilde sigara kullanan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun 17 yaşından önce sigaraya başlamış oldukları görülmektedir. Bu durum sigara ile mücadelede üniversite öncesi dönemin önemini göstermektedir.

Öğrencilerin %46,5'i sigara kullanmaya arkadaş etkisi ile başladıklarını ifade etmişlerdir. Ohida ve ark. (2001) hemşirelik öğrencilerinin sigara içme davranışı üzerine yaptıkları kohort türü bir çalışmada, öğrencilerin arkadaşlarının %42'sinin sigara içtiğini ve bu durumun sigaraya başlamayı etkileyen faktörlerden olduğunu saptamışlardır²³. Bizim çalışmamızın

bulguları, bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu durum akran etkileşiminin bağımlılık yapıcı maddele başlamadaki önemini göstermektedir.

Çapık ve Özbıçakçı (2007) sigara içen öğrencilerin %97,6'sının sigaranın kendilerine zarar verdiğini düşündüklerini belirlemişlerdir¹³. Vatan ve ark. (2009) ise tıp fakültesi öğrencilerinin %80,1'inin sigaranın sağlıkları üzerinde olumsuz etki yaptığından endişe ettiklerini saptamışlardır²⁴. Bu çalışmada istatistiksel olarak anlamlı fark olmasa bile, öğrencilerin %92,5'i sigaranın kendilerine zarar verdiğini düşünmektedirler ve %30'u sigaraya bağlı sağlık sorunu yaşamaktadırlar. Bu bulgular bağımlılık düzeyi hangi aşamada olursa olsun sigaranın hissedilebilir veya görülebilir zarar verdiğinin göstergesi olabilir.

Vatan ve ark. (2009) yaşanan ortamın sigara kullanımını etkilediğini belirlemişlerdir. Yaşadığı yerlerde sigara kullanan varsa öğrenciler daha fazla sigara içmektedirler²⁴. Bizim çalışmamızdaki öğrencilerin

Tablo 4. Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinde nikotin bağımlılık durumunu etkileyen faktörlerin incelenmesi

Değişkenler	Hafif Düzeyde Bağımlı		Orta/Şiddetli Düzeyde Bağımlı		Toplam		Önemlilik
	n	%	n	%	n	%	
Sınıf							
1 ve 2. Sınıf	15	60,0	5	33,3	20	50,0	$\chi^2 = 2,667$ $p = 0,102$
3 ve 4. Sınıf	10	40,0	10	66,7	20	50,0	
Toplam	25	100	15	100	40	100	
Anne eğitim düzeyi							
İlköğretim ve altı	16	64,0	10	66,7	26	65,0	$\chi^2 = 0,029$ $p = 0,864$
Ortaöğretim ve üzeri	9	36,0	5	33,3	14	35,0	
Toplam	25	100	15	100	40	100	
Baba eğitim düzeyi*							
İlköğretim ve altı	16	64,0	11	73,3	27	67,5	$p = 0,730$
Ortaöğretim ve üzeri	9	36,0	4	26,7	13	32,5	
Toplam	25	100	15	100	40	100	
Gelir durumu*							
Gelir giderden az	8	32,0	3	20,0	11	27,5	$p = 0,486$
Gelir gidere eşit veya fazla	17	68,0	12	80,0	29	72,5	
Toplam	25	100	15	100	40	100	
Sigara size zarar veriyor mu?*							
Evet	24	96,0	13	86,7	37	92,5	$p = 0,545$
Hayır	1	4,0	2	13,3	3	7,5	
Toplam	25	100	15	100	40	100	
Sigaraya bağlı sağlık sorununuz var mı?							
Evet	16	64,0	7	46,7	23	57,5	$\chi^2 = 1,153$ $p = 0,283$
Hayır	9	36,0	8	53,3	17	42,5	
Toplam	25	100	15	100	40	100	
Yaş	20,84±1,25		21,87±1,36		-	-	$t = -2,440$ $p = 0,037$

*Fisher'in kesin ki-kare testi uygulanmıştır. Veriler katılımcı sayısı, yüzdesi ya da ortalama ± standart sapma değerleri ile sunulmuştur, koyu yazılan p değeri istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

%63,3'ü yurttta kalmaktadır ve kalınan yerin sigara kullanımına etkisi olmadığı saptanmıştır. Kalınan yer, tek başına sigara kullanımını etkileyecek bir değişken olmayabilir. Öğrencilerin kendi bireysel özellikleri, çoğunluğun yurttta kalması ve burada sigara içmenin yasak olması gibi etkenler, bu çalışmada kalınan yerin sigara kullanmayı etkilememesinin nedeni olabilir.

Sigara kullanma sıklığı bakımından öğrenciler incelendiğinde anne eğitimi ilkököl ve altında olanlar daha az sigara kullanmaktayken, baba eğitimi ilkököl ve altında olan öğrencilerin daha fazla sigara kullandıkları saptanmıştır (Tablo 3). Göksel ve ark. (2001) ve Tot ve ark. (2002) lise ve üniversite öğrencilerinde yaptıkları çalışmalarda; anne ve babanın eğitim durumunun öğrencilerin sigara kullanmasını etkilemediğini belirtmektedirler^{8,25}. Bu çalışmanın bulgusu diğer iki çalışmanın bulgusu ile uyumlu değildir. Anne ve baba eğitiminin gerçekte sigara kullanımını nasıl etkilediğini veya bu bulguların çalışma için veri toplanan gruba özgü bir özellik mi olduğunun saptanması için daha fazla çalışma bulgusuna ihtiyaç vardır. Eğitimsiz ve düşük gelirli kadınlara göre yüksek eğitim seviyesindeki kadınların daha fazla sigara kullandığı bilinmektedir. Erkeklerde ise sigara kullanımını gelir ve eğitim durumu ile ters ilişkilidir²⁶. Bu çalışmada annelerin çoğunluğu ilköğretim ve altında eğitim almıştır, bu nedenle daha az sigara kullanıyor olabilir ve olumlu rol model olmuş olabilirler. Benzer şekilde, eğitim düzeyi düşük olan babalar daha fazla sigara kullanmakta olabilirler ve olumsuz rol model olmuş olabilirler.

Bu çalışmada ekonomik durum sigara kullanmayı etkilememektedir. Laaksonen ve ark. (2005) düşük sosyo-ekonomik statüdeki bireylerin daha fazla sigara kullandıklarını belirtmektedirler²⁶. Bu çelişkinin sebebinin, çalışmadaki öğrencilerin henüz kendi profesyonel mesleklerine başlamamış olmaları, dolayısı ile ailelerine ait ekonomik düzeyin, sigara için bir belirleyici olmayabileceği düşünülmektedir. Öğrenciler, ekonomik durumlarından çok akran etkisi ve okul stresi gibi çevresel nedenlerle sigara kullanmakta olabilirler.

Çalışmamızda sigara kullanan ve kullanmayan öğrencilerin yaş ortalamalarının farksız olduğu belirlendi. Çalışmaya alınan bireylerin aynı okulda öğrenim görmeleri nedeniyle yaşları bir birine yakındır. Bu nedenle yaşın sigara kullanımına etkisini gösterecek yeterli dağılım yoktur. Bu bulgu daha fazla örnekleme tekrar incelenebilir.

Çalışmada; 3–4. sınıflarda, 1–2. sınıflardan daha fazla sayıda orta-şiddetli nikotin bağımlısı öğrenci olmasına karşın aradaki fark anlamsızdır ($p>0,05$). Diğer değişkenler olan; ebeveyn eğitimi, gelir düzeyi, sigaranın kendine zarar verdiğini düşünme, sigaradan dolayı sağlık sorunu yaşama ve kalınan yere göre nikotin bağımlılık düzeyi değişmemektedir. Daha önce Çapık ve Özbıçakçı (2007) bu değişkenlerden bazılarını incelemiş, sınıf, ebeveyn eğitiminin ve aylık gelire göre nikotin bağımlılık düzeyinin değişmediğini belirtmişlerdir¹³. Bu değişkenler farklı çalışmalarda tekrar incelenebilir. Çalışmanın diğer bir bulgusu da orta/şiddetli nikotin bağımlısı öğrencilerin yaş ortalamasının daha yüksek olmasıdır. Kaya ve Çilli (2004) yaş daha büyük öğrencilerin daha fazla nikotin bağımlısı olduklarını bildirmektedirler²⁷. Çalışmada sigara kullanan ve kullanmayan öğrencilerin yaş ortalamaları arasında fark yoktur, fakat sigara kullanan öğrencilerden yaş ortalaması büyük olanların daha ciddi nikotin bağımlısı oldukları görülmektedir. Bu durum uzun süre sigara kullanmanın daha şiddetli nikotin bağımlılığına neden olduğunu düşündürmektedir.

Bu çalışma sadece bir hemşirelik yüksek okulunda yürütüldü, bu nedenle örneklemin az olması bir sınırlılıktır. Sonuçlar değerlendirilirken bu sınırlılık dikkate alınmalıdır. Ayrıca anne veya babanın sigara içme durumu bu çalışmada sorgulanmadı, bu nedenle ebeveynlerin sigara kullanmalarına bağlı çocuklarında nikotin bağımlılık düzeyi veya sigara kullanma yaygınlığının nasıl değiştiği irdelenemedi. Daha sonraki çalışmalarda bu faktörler de incelenebilir.

Hafif düzeyde nikotin bağımlısı olan öğrencilerin, sigarayı bırakması daha kolay olabilir. Bu nedenle hafif düzeyde bağımlı öğrencilerin tespitine ve sigarayı bırakmalarına yönelik akademik çalışmalar yapılabilir, tespit edilen öğrenciler sigarayı bırakma polikliniklerine yönlendirilebilir. Sigara kullanan öğrencilerin sigaraya çoğunlukla üniversiteden önce başlamaları nedeniyle üniversite öncesi dönemde sigara ve zararlarına yönelik bilgilendirmeler fayda sağlayabilir. Üniversite öncesi dönemde olan, baba eğitimi düşük olan ve anne eğitimi yüksek olan öğrenciler risk grubu olarak görülebilir.

Sonuç

Hemşirelik yüksek okulu öğrencilerin yaklaşık %13'ü sigara kullanmaktadır ve bunların yarısından fazlası hafif düzeyde nikotin bağımlısıdır. Anne ve baba eğitim düzeyi, sigara kullanma oranını etkilerken,

orta-şiddetli düzeyde nikotin bağımlılığı sigara kullanım süresi ve yaşa paralel olarak artar. Sigaraya çoğunlukla üniversite öncesi dönemde başlanmaktadır.

Bu çalışma 12. Dünya Halk Sağlığı Kongresi'nde (27 Nisan–1 Mayıs 2009, İstanbul) poster bildirisi olarak sunulmuştur.

Kaynaklar

1. Bilir N. Sigara ve beyin. Ankara: Klasmat Matbaacılık; 2008:11-2.
2. World Health Organization. World Health Statistics 2009. <http://www.who.int/whosis/whostat/2009/en/index.html>. Erişim Tarihi: 10 Kasım 2009.
3. Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK). Küresel Yetişkin Tütün Araştırması 2012. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13142>. Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2013.
4. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. 5261 Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'nin onaylanmasının uygun bulunduğu kanun. 30 Kasım 2004 tarih ve 25656 sayılı Resmi Gazete. 2004.
5. Dilbaz N, Apaydın L. Bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşireler arasındaki sigara içme, bırakma sıklığı ve sigara içme davranışının özellikleri. *Bağımlılık Dergisi* 2002; 3: 4-15.
6. Sayan İ, Tekbaş ÖF, Göçgeldi E, et al. Bir eğitim hastanesinde görev yapan hemşirelerin sigara içme profilinin belirlenmesi. *Genel Tıp Dergisi* 2009; 19: 9-15.
7. Akvardar Y, Aslan B, Ekici BZ, et al. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem II öğrencilerinde sigara, alkol, madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi* 2001; 2: 49-52.
8. Tot Ş, Yazıcı K, Yazıcı AE, et al. Mersin Üniversitesi öğrencilerinde sigara ve alkol kullanım yaygınlığı ve ilişkili özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2002; 3: 227-31.
9. Pekşen Y, Canbaz S, Sünter AT, et al. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinde sigara içme sıklığı ve etkileyen faktörler. *Bağımlılık Dergisi* 2005; 6: 111-6.
10. Şahin EM, Özer C, Çakmak H, et al. Tıp fakültesi öğrencilerinin sigara içme ve bırakma durumları. *Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2007; 24: 209-12.
11. Yılmaz G, İbiş S, Sevindi T. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin sigara ve alkol kullanımının değerlendirilmesi. *Bağımlılık Dergisi* 2007; 8: 85-90.
12. Akdur R. Gençlerde sigara salgını. <http://www.tapdk.gov.tr/tutunalkolkontrol/Gen%C3%A7lerde%20Sigara%20Salg%C4%B1n%C4%B1,%20Sigara%20veya%20Sa%C4%9Fl%C4%B1k%20Sempozyumu-2009,%20Prof.%20Dr.%20Recep%20AKDUR.pdf>. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2013.
13. Çapık C, Özbiçakçı Ş. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin sigara bağımlılık düzeyleri ve etkileyen etmenler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 2007; 4: 1-12.
14. Durmaz A. Üniversitelerde hemşirelik eğitimi alan öğrencilerin sigara kullanımı ve kişilik özelliklerinin saptanması. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İzmir; 2004.
15. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ C, et al. Fagerstrom test for nicotine dependence: Reability in a Turkish sample and factor analysis. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi* 2004; 52: 115-21.
16. Gençtürk N, Bolat D, Bulut H, et al. Bir grup sağlık yüksekokulu öğrencilerinin sigara içme ile ilgili görüş ve davranışları. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2009; 17: 16-23.
17. Melani AS, Verponziani W, Boccoli E, et al. Tobacco smoking habits, attitudes and beliefs among nurse and medical students in Tuscany. *Eur J Epidemiol* 2000; 16: 607-11.
18. Jenkins K, Ahijevych K. Nursing students' beliefs about smoking, their own smoking behaviors, and use of professional tobacco treatment intervention. *Appl Nurs Res* 2003; 16: 164-72.
19. Suzuki K, Ohida T, Yokoyama E, et al. Smoking among Japanese nursing students: nationwide survey. *J Adv Nurs* 2005; 49: 268-75.
20. Smith DR, Leggat PA. Tobacco smoking habits among a complete cross-section of Australian nursing students. *Nurs Health Sci* 2007; 9: 82-9.
21. Tannıkulu ÇA, Çarman KB, Palancı Y, et al. Kars il merkezinde çeşitli üniversite öğrencileri arasında sigara kullanım sıklığı ve risk faktörleri. *Tütün ve Sağlık* 2009; 11: 101-6.
22. Kaya N, Çilli AS. Üniversite öğrencilerinde nikotin, alkol ve madde bağımlılığının 12 aylık yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi* 2002; 3: 91-7.
23. Ohida T, Kamal AA, Takemura S, et al. Smoking behavior and related factors among Japanese nursing students: a cohort study. *Prev Med* 2001; 32: 341-7.
24. Vatan İ, Ocakoğlu H, İrgil E. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde sigara içme durumunun değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2009; 8: 43-8.
25. Göksel T, Cirit M, Bayındır Ü. İzmir ili lise öğrencilerinin sigara alışkanlığını etkileyen faktörler. *Türk Toraks Dergisi* 2001; 2: 49-53.
26. Laaksonen M, Rahkonen O, Karvonen S, et al. Socioeconomic status and smoking: analysing inequalities with multiple indicators. *Eur J Public Health* 2005; 15: 262-9.
27. Kaya N, Çilli AS. Yurtta yaşayan kız üniversite öğrencilerinde nikotin bağımlılığı ve yoksunluğunun 12 aylık yaygınlığı. *Bağımlılık Dergisi* 2004; 5: 128-32.